

ks. Stanisław Wronka

Być błogosławieństwem dla świata – wspólne zadanie chrześcijan i żydów

Hasłem tegorocznego Dnia Judaizmu obchodzonego w Kościele Katolickim w Polsce już po raz siódmy jest zdanie z Za 8, 13: „Staniecie się błogosławieństwem”¹. Cały werset 13 brzmi następująco²:

„I tak jak byliście,
narodzie judzki i narodzie izraelski,
przekleństwem (*q^elālā(h)*)³ wśród narodów,
tak [gdy] was wybawię (*jš[‘]* w hifil),
będziecie błogosławieństwem (*b^erākā(h)*).
Nie lękajcie się, niech wasze ręce nabiorą siły!”

Te podnoszące na duchu słowa stanowią fragment rozdz. 8 Księgi Zachariasza, poświęconego w całości perspektywom zbawienia mesjańskiego⁴. Prorok głosił je w kilkanaście lat po zakończeniu niewoli babilońskiej (lata 520-518 przed Chr.), kiedy Izraelici zaczęli z trudem odbudowywać swoje

---

¹ Jest to poszerzony referat wygłoszony na spotkaniu międzyreligijnym w ramach VII Dnia Judaizmu w Kościele Katolickim w Polsce, które miało miejsce w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie 15 stycznia 2004 r.

² Wszystkie cytaty biblijne za: *Biblia Tysiąclecia*, Poznań ⁵2002.

³ Transliteracja według: S. WRONKA, *Transliteracja i transkrypcja alfabetu hebrajskiego*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 1 (2004), s. 45-58.

⁴ Rozdziały 7-8 stanowią pewną całość, na którą składają się różne mowy. Zamykają one pierwszą część księgi (rozdziały 1-8), przypisywaną prorokowi Zachariaszowi (Proto-Zachariasz), która odcina się wyraźnie od rozdziałów 9-14 (Deutero-Zachariasz). Niektórzy egzegeci widzą jeszcze odrębną część w Za 12-14 (Trito-Zachariasz). Za 7 odnosi się do przeszłości, natomiast Za 8 wybiega w przyszłość i zawiera dziesięć obietnic, z których każda rozpoczyna się formułą: „Tak mówi Pan Zastępów” (w. 2. 3. 4. 6. 7. 9. 14. 19. 20. 23). Powtarzają one tematy podjęte wcześniej i podkreślają zmianę losu Izraela przy pomocy czterech opozycji: konflikty / pokój (w. 10-12), przekleństwo / błogosławieństwo (w. 13), ściganie nieszczęściami / świadczanie dobra (w. 14-15), post / święto (w. 18-19); por. L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti. Traduzione e commento* (Commenti biblici), Roma ³1996, s. 1303-1307. 1340-1344; A. CODY, *Księga Zachariasza*, [w:] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (red.), *Katolicki komentarz biblijny* (Prymasowska Seria Biblijna 17), Warszawa 2001, s. 872-874. 879.

życie religijne i narodowe; świątynia jerozolimska nie była jeszcze całkiem ukończona, a mury Miasta Świętego leżały w gruzach⁵.

Zachariasz zapewniał, że jak Bóg ścigał Izraelitów nieszczęciami (*ra'*), bo doprowadzili Go do gniewu (*qsp* w hifil), i nie żałował tego, tak teraz będzie świadczył im dobro (*twb* w hifil) (por. 8, 14-15). Pokonani przez wrogów i wypędzeni z własnej ojczyzny, byli przykładem przekleństwa, teraz staną się przykładem błogosławieństwa, gdy będą mogli spokojnie mieszkać w odbudowanym kraju i cieszyć się owocami własnej ziemi (por. 8, 4-5. 12)⁶.

Motywy takiej zmiany losu Izraela jest według proroka wielka „zazdrość” (*qin'a(h)*) i „żarliwość” (*hēmā(h)*) Boga o swój lud. Są to przejawy Jego miłości. Dlatego znów powróci na Syjon i zamieszka w Jerozolimie, tak że będzie nazwana „Miastem Wiernym” (*ir hā^{ve}met*), a Syjon – „górá świętą” (*har haqqōdēs*) (por. 8, 2-3). Wybawi swój lud i sprowadzi go do Jerozolimy ze wszystkich krańców ziemi (w czasie działalności Zachariasza tylko część przesiedleńców wróciła do Palestyny) i odnowi z nimi przymierze. Autor nie używa samego terminu „przymierze” (*b^erit*), ale przytacza formułę przymierza: „I będę moim ludem, a Ja będę ich Bogiem wiernym i sprawiedliwym (*b^erit^{ve}met ūbišdāqā(h)*)” (8, 8)⁷.

---

⁵ Por. J. HOMERSKI (oprac.), *Księga Zachariasza. Wstęp – przekład – komentarz*, [w:] *Księgi proroków mniejszych: Nahuma, Habakuka, Sofoniasza, Ageusza, Zachariasza, Malachiasza. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz*, t. II (Pismo Święte Starego Testamentu 12, 2), Poznań 1968, s. 249-251. 256-257.

⁶ Zwroty „być przekleństwem”, „być błogosławieństwem”, w których orzecznikiem jest rzeczownik, a nie np. przymiotnik, są bardzo mocne. Oznaczają one taki stan, którego odpowiednio nikt albo każdy by sobie życzył; por. Rdz 22, 18: „Wszystkie ludy ziemi będą sobie życzyć szczęścia (*brk* w hitpael) [takiego, jakie jest udziałem] twego potomstwa”. *La Bibbia di Gerusalemme*, Bologna ⁸1988, tłumaczy: „foste oggetto di maledizione fra le genti” (byliście przedmiotem przekleństwa wśród ludów). Podobnie wyjaśniają ten zwrot L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1343-1344, chociaż inaczej oddają go w tłumaczeniu (s. 1340): „foste maledetti dai pagani, [...] sarete benedetti” (byliście przeklinani przez pogan, [...] będziecie błogosławieni). Błogosławieństwo jest darem Bożej hojności dotyczącym życia i płodności oraz wyrazem podziwu dla tej hojności ze strony człowieka, który błaga o taki dar, a gdy go otrzyma, dziękuje i wychwala Pana. Osoba pobłogosławiona przez Boga należy do Niego, objawia Jego dobroć w świecie, staje się punktem przyciągania i źródłem promieniowania dla innych; por. J. GUILLET, *Błogosławieństwo*, [w:] X. Léon-Dufour (red.), *Słownik teologii biblijnej*, Poznań-Warszawa ²1982, s. 79-81. Przekleństwo jest odwróconym echem błogosławieństwa, nigdy w tym świecie nie jest absolutne i nie niweczy do końca błogosławieństwa, rodzi się ostatecznie z oddalenia człowieka od Boga, źródła życia, przez grzech z inspiracji szatana; por. J. CORBON, J. GUILLET, *Przekleństwo*, [w:] X. Léon-Dufour (red.), *Słownik teologii biblijnej*, Poznań-Warszawa ²1982, s. 803-806.

⁷ Jest to nawiązanie do Jr 31, 31-33 (por. Ez 36, 23-28), gdzie mamy zapowiedź nowego przymierza. Zachariasz czerpie obficie z wcześniejszych proroków, zwłaszcza z Izajasza, Jeremiasza i Ezechiela, łącząc ich wątki w bogatą syntezę.

Prorok przypomina o miłości, sprawiedliwości, a przede wszystkim o wierności i prawdomówności (^ʿmet) Boga. Przymioty te sprawiają, że Bóg dotrzymuje raz danego słowa, nie przekreśla swego wyboru, nie zrywa przymierza, nie odbiera na zawsze swego błogosławieństwa. „Gniew Jego bowiem trwa tylko przez chwilę, a Jego łaskawość – przez całe życie” (Ps 30 [29], 6)⁸. Dlatego Zachariasz wzywa swych rodaków do odwagi, budzi w nich nadzieję na lepszą przyszłość, zachęca do wysiłku: „Nie lękajcie się, niech wasze ręce nabiorą siły!” (8, 13; por. 8, 9, 15). Nawet jeśli przeżyli gehennę, odbudowa idzie bardzo opornie i trudno im zgodnie pracować (por. 8, 10)⁹, to mogą liczyć na swego Boga, dla którego wszystko jest możliwe (dosłownie: nic nie jest cudowne, niezwykle – *pl'* w nifal; por. 8, 6). Nie ma więcej miejsca na smutek i posty, nastaje czas radości, wesela i przyjemnego święta (por. 8, 19).

Potrzebny jest jednak wysiłek moralny, trzeba zachować przykazania (dosłownie: „słowa” – *d^ebārīm*), aby ta świetlana wizja mogła się urzeczywistnić. Nakazy dotyczą drugiego człowieka i są bardzo konkretne:

„Bądźcie prawdomówni (^ʿmet) wobec bliźnich,
w bramach waszych ogłaszajcie wyroki sprawiedliwe (^ʿmet *ûmišpāt*),
zapewniające zgodę (*šālôm*)!

Nie knujcie zła (*rā'ā(h)*) w sercu względem bliźnich,
nie przysięgajcie fałszywie (*šéqer*),
gdyż tego wszystkiego nienawidzę [...].

Ale miłujcie prawdę i pokój (^ʿmet *w^ešālôm*)!” (8, 16-17, 19)¹⁰.

Znów na pierwsze miejsce wybija się tu, symetrycznie do postawy Boga, wierność i prawdomówność (^ʿmet). Właśnie brak takich postaw, niesłuchanie napomnień dawnych proroków, za pośrednictwem których Bóg przekazywał słowo, Prawo przez swego Ducha, wywołał gniew Pana i doprowadził kwitnący i tętniący życiem kraj do ruiny, a Izraelitów rozproszył po wszystkich narodach (por. 7, 11-14). Autor nie wspomina nic o ludzkiej wrogości czy

---

⁸ Psalm 30 [29] pochodzi najprawdopodobniej także z czasów bezpośrednio po niewoli babilońskiej; por. S. ŁACH, J. ŁACH (oprac.), *Księga psalmów. Wstęp – przekład z oryginału – komentarz* (Pismo Święte Starego Testamentu 7, 2), Poznań 1990, s. 200-202.

⁹ Trudności wewnętrzne po niewoli okazały się nie mniej dokuczliwe niż okupacja zewnętrzna; por. L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1343-1344; J. HOMERSKI, *Księga Zachariasza*, s. 363.

¹⁰ Wcześniej Zachariasz przypominał napomnienia proroków sprzed niewoli babilońskiej: „Wydawajcie wyroki sprawiedliwe, okazujcie sobie wzajemnie miłość i miłosierdzie (*héšed w^e rah^emîm*). Nie krzywdźcie wdowy ani sieroty, cudzoziemca ani biednego! Nie żywcie w sercach waszych złości względem bliźniego!” (7, 9-10). Proto-Zachariasz bardzo akcentuje ludzkie działanie w ramach planu Bożego w przeciwieństwie do Deutero-Zachariasza, który każe pokładać ufność w samym działaniu Boga; por. L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1303.

prześladowaniach Izraela ze strony obcych, lecz widzi główną i właściwie jedyną przyczynę upadku w grzechach ludu. Izraelici cierpieli z własnej winy, zostali ukarani przez Boga, który posłużył się obcymi mocarstwami¹¹. Teraz jednak kara skończona – mówi prorok – Bóg błogosławi znów swojemu ludowi, trzeba tylko otworzyć uszy i serca na słowo Boga.

Gdy to uczynią, będą nie tylko sami zażywać błogosławieństwa, lecz staną się również błogosławieństwem dla innych: „I tak liczne ludy i mnogie narody przychodzić będą, aby szukać Pana Zastępów w Jeruzalem i zjednać sobie przychylność Pana [...] dziesięciu mężów ze wszystkich języków [...] uchwyci się skraju płaszcza Judejczyka, mówiąc: Chcemy iść z wami, albowiem zrozumieliśmy (dosłownie: „usłyszeliśmy” – *šm‘* w *qal*), że z wami jest Bóg” (8, 22-23), który darzy błogosławieństwem¹².

Zachariasz nawiązuje do obietnicy Pana danej Abrahamowi w momencie jego powołania:

„Uczynię bowiem z ciebie wielki naród (*gôj gādôl*),
będę ci błogosławił (*brk* w *piel*) i twoje imię rozślwią:
staniesz się błogosławieństwem (*b‘rākā(h)*).

Będę błogosławił tym, którzy tobie błogosławić będą (*brk* w *piel* 2 razy),
a tym, którzy tobie będą złorzeczyli (*qll* w *piel*), i Ja będę złorzeczył
(*‘rr* w *qal*).

Przez ciebie będą otrzymywały błogosławieństwo (*brk* w *nifal*)
ludy całej ziemi” (Rdz 12, 2-3).

Bóg potwierdził tę obietnicę, w nieco innych słowach, po próbie, jakiej poddał Abrahama, każąc mu złożyć swego umiłowanego syna Izaaka w ofierze (por. Rdz 22, 16-18). Cytowany tekst zapewnia, że Bóg będzie błogosławił Izraelowi i chronił go przed tymi, którzy zamierzaliby go przeklinać i prześladować. Natomiast wybrany lud nie ma być dla nikogo źródłem przekleństwa, nieszczęść, lecz przez niego błogosławieństwo Boże ma docierać do wszystkich ludzi¹³. Nie wyklucza to kary ze strony Boga, gdyby Izraelici sprzeniewierzyli się swemu powołaniu i przymierzu zawartemu z Bogiem. To do nich samych należy wybór pomiędzy błogosławieństwem i przekleństwem, życiem i śmiercią (por. Pwt 30, 15-20)¹⁴.

¹¹ O gniewie Bożym nad narodami uciskającymi Izraela i karze dla nich mówił prorok w swych wizjach (por. 1, 15; 2, 1-4. 12-13). Być może wzmianka w 8, 21-22 o „zjednaniu sobie przychylności Pana” przez narody sugeruje, że jest On zagniewany na nich za ciemnienie żydów; por. L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1344.

¹² Znamienne w tych wyroczniach są uniwersalizm bez żadnych restrykcji i zupełny brak nacjonalizmu politycznego. „Narody nie składają hołdu żydom ani nie przynoszą im swoich bogactw. Jedyną rzeczą mającą znaczenie jest Pan”; L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1307.

¹³ Por. J. GUILLET, *Błogosławieństwo*, s. 82.

Wielka katastrofa religijna i narodowa, jaką była niewola babilońska, nie przekreśliła zatem obietnicy danej Abrahamowi, nie oznaczała odrzucenia Izraela, odpadnięcia od łaski. Prorok Zachariasz potwierdził bowiem wybór Boży. Wiemy, że słowo prorockie w Biblii nie dotyczy tylko czasów, w których zostało wypowiedziane, ale jest otwarte daleko w przyszłość, często aż po kres dziejów¹⁵. Słowo Zachariasza pozostaje więc wciąż aktualne, tym bardziej że jest jednym z ostatnich słów prorockich w historii Izraela, bo niedługo potem prorocy znikną ze sceny. Możemy więc powiedzieć w świetle proroctwa Zachariasza, że i późniejsze nieszczęścia, które naród izraelski przeżywał, od dwóch nieudanych powstań przeciw Rzymowi w latach 66-73 i 132-135 aż po zagładę w czasie II wojny światowej, również nie przekreśliły Bożego błogosławieństwa. Spoczywa ono wciąż na Izraelu, „bo – jak powie św. Paweł – dary łaski i wezwanie Boże są nieodwołalne” (Rz 11, 29), i ma rozlewać się na wszystkich ludzi¹⁶.

Czytając pełne światła proroctwo Zachariasza, chrześcijanie czują się także spadkobiercami tego błogosławieństwa, widząc jego spełnienie w Jezusie, którego uznają za Mesjasza i Syna Bożego (por. Ga 3, 6-14)¹⁷. Nie chcą jednak odbierać żydom Bożego błogosławieństwa ani pozbawiać ich misji, którą mają do spełnienia w świecie. Uważają bowiem, że księgi Starego Testamentu pozostają wciąż słowem Bożym, które żydzi aktualizują zgodnie ze swą bogatą tradycją i charyzmatem. To słowo jest nam wspólne i w znacznej mierze wspólna jest wypływająca z niego nasza misja wobec zlaicyzowanego

---

¹⁴ Pwt 29-30 powstały najprawdopodobniej również po niewoli babilońskiej; por. J. BLENKIN-SOPP, *Księga Powtórzonego Prawa*, [w:] R. E. Brown, J. A. Fitzmyer, R. E. Murphy (red.), *Katolicki komentarz biblijny* (Prymasowska Seria Biblijna 17), Warszawa 2001, s. 171. „Dawne przymierze zawierało błogosławieństwa i przekleństwa (Pwt 27-28): jeśli z winy ludu przekleństwa się wypełniły, to błogosławieństwa wypełnią się z racji planu Bożego. Jednak wymagania przymierza ciągle obowiązują”; L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1341-1342.

¹⁵ Po niewoli babilońskiej dwa główne problemy zajmowały żydów: odbudowa świątyni i restauracja eschatologiczna. Zachariasz kładł większy nacisk na tę drugą sprawę, podczas gdy współczesny mu Aggeusz akcentował bardziej pierwszą; por. L. ALONSO SCHÖKEL, J. L. SICRE DIAZ, *I Profeti*, s. 1304. 1307.

¹⁶ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, *Deklaracja o stosunku Kościoła do religii niechrześcijańskich* *Nostra aetate*, nr 4; M. CZAJKOWSKI, *Czy substytucjonizm ma oparcie w Piśmie Świętym?*, [w:] G. Witaszek, A. Paciorek, A. Kiejza (red.), *Wszystko czynię dla Ewangelii*. Księga pamiątkowa ku czci O. Prof. Hugolina Langkammera OFM, Lublin 2000, s. 73-80. W tekstach prorockich często „z samego środka nawet klasycznego przekleństwa, wyłania się obraz albo przynajmniej stwierdzenie oznajmiające, że obietnica błogosławieństwa pozostaje nietknięta, że z tego spustoszenia zrodzi się życie”; J. GUILLET, *Błogosławieństwo*, s. 83; por. J. CORBON, J. GUILLET, *Przekleństwo*, s. 805.

¹⁷ Por. A. VANHOYE, *La lettera ai Galati*, Seconda parte, Roma 1985, s. 66-91; J. GUILLET, *Błogosławieństwo*, s. 84-85.

i skorumpowanego świata: jest nią składanie świadectwa jednemu Bogu i obrona wartości moralnych, stojących na straży godności człowieka¹⁸.

Wymowne są w tym względzie stwierdzenia Soboru Watykańskiego II, wyrażone w „Konstytucji dogmatycznej o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*” (Rozdział IV *O Starym Testamencie*, nr 14-15): „Ta zaś ekonomia zbawienia, zapowiedziana, oznajmiona i wyjaśniona przez świętych autorów zawiera się w księgach Starego Testamentu jako prawdziwe słowo Boże. Z tego powodu owe księgi jako natchnione przez Boga na zawsze zachowują znaczenie: «To zaś, co niegdyś zostało napisane, napisane zostało także dla naszego pouczenia, abyśmy dzięki cierpliwości i pociesze, jaką niosą Pisma, podtrzymywali nadzieję» (Rz 15, 4). [...] Księgi zaś Starego Testamentu, na miarę położenia ludzkości przed dokonaniem przez Chrystusa zbawieniem, dają wszystkim możliwość poznania Boga i człowieka, a także ukazują sposób, w jaki sprawiedliwy i miłosierny Bóg postępuje z ludźmi. Księgi te, choć zawierają także rzeczy niedoskonałe i przejściowe, ujawniają jednak prawdziwą Bożą pedagogię. Dlatego te właśnie księgi, które wyrażają żywe odczucie Boga, w których znajdują się wzniosłe pouczenia o Bogu, nadto zbawienna mądrość dotycząca ludzkiego życia oraz przedziwne skarby modlitw, w których wreszcie ukryta jest tajemnica naszego zbawienia, przez chrześcijan powinny być ze czcią przyjmowane”¹⁹.

W swoich ostatnich dokumentach Papieska Komisja Biblijna kontynuuje myśl soborową i zachęca egzegetów chrześcijańskich do zaznajomienia się z żydowskimi metodami interpretacyjnymi i korzystania z nich przy lekturze Biblii, zgodnie ze swoją optyką wiary, ufając, że z kolei żydzi skorzystają z badań egzegetycznych prowadzonych przez chrześcijan²⁰.

---

¹⁸ Por. J. Ratzinger, *Wielość religii i jedno Przymierze*, Poznań 2004, s. 11-37, 105-108.

¹⁹ *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski*, Nowe tłumaczenie, Poznań 2002.

²⁰ Por. *Naród żydowski i jego Święte Pisma w Biblii chrześcijańskiej*, 2001, nr 22; *Interpretacja Biblii w Kościele*, 1993, I. C. 2. W ostatnim czasie ukazało się sporo publikacji żydowskich dotyczących Biblii i judaizmu, zob. np.: S. PECARIC (red.), *Tora Pardes Lauder*, Księga 1 Bereszit, Kraków 2001, Księga 2 Szemot, Kraków 2003, *Hagada na Pesach i Pieśń nad Pieśniami*, Kraków 2002 oraz *Pieśni szabatowe i Błogosławieństwo po jedzeniu*, Kraków 2002; 613 przykazań judaizmu oraz Siedem przykazań rabinicznych i Siedem przykazań dla nie-Żydów, Kraków 2000; A. COHEN, *Talmud. Syntetyczny wykład na temat Talmudu i nauk rabinów dotyczących religii, etyki i prawodawstwa*, Warszawa 1995; S. DATNER, A. KAMIENSKA (wybór, przekład i opracowanie), *Z mądrości Talmudu*, Warszawa 1988; L. GINZBERG, *Legendy żydowskie*, Warszawa 1997; E. E. DESSLER, *Pożądaj prawdy*, t. I-II, Kraków 2003; D. LIFSCHITZ, *Chcę błogosławić Pana... Psalm 34. Tradycja żydowska i chrześcijańska komentuje Psalm*, Kraków 1997; K. GEBERT, *54 komentarze do Tory*, Kraków 2003; P. ŚPIEWAK, *Księga nad księgami. Midrasze*, Kraków 2004; S. P. DE VRIES, *Obrzędy i symbole Żydów*, Kraków 1999. Dodać by tu trzeba ogromną literaturę dotyczącą Qumran i chasydów.

Być błogosławieństwem dla współczesnego świata – to wielkie zadanie Żydów i chrześcijan, ale będą mogli mu sprostać tylko wówczas, gdy staną się najpierw błogosławieństwem dla siebie nawzajem. Zachęcał do tego obydwie strony dialogu Jan Paweł II już w 1980 r. w Moguncji: „Żydzi i chrześcijanie, jako synowie Abrahama, są powołani do tego, by byli błogosławieństwem dla świata (por. Rdz 12, 2n), wspólnie przyczyniając się do pokoju i sprawiedliwości między wszystkimi ludźmi i narodami – i to w tej pełni i głębi, którą Bóg sam dla nas zamierzył, a także z gotowością do ofiar, których może wymagać tak wzniosły cel. Im bardziej nasze spotkanie będzie naznaczone tym świętym zobowiązaniem, tym bardziej będzie ono błogosławieństwem dla nas samych”²¹.

Papież kontynuował tę myśl w r. 1993 z okazji 50. rocznicy powstania w Getcie Warszawskim: „Oto wspólne zadanie, które nas czeka. Jest zatem konieczne, byśmy jako chrześcijanie i Żydzi stali się najpierw błogosławieństwem dla siebie nawzajem. Nastąpi to, jeżeli będziemy zjednoczeni w obliczu wielorakiego zła, które nadal nam zagraża: wobec obojętności i przesądów, a także wobec przejawów antysemityzmu”²².

Trzeba zatem, abyśmy umieli nawzajem przyznać: „zrozumieliśmy, że z wami jest Bóg”, i aby świat patrząc na nas mógł powiedzieć to samo: „z wami jest Bóg” i przyłączyć się do nas. Oby ten kolejny dzień poświęcony dialogowi chrześcijańsko-żydowskiemu przyczynił się do tego choć w pewnej mierze!

Kraków

KS. STANISŁAW WRONKA

---

²¹ *Przemówienie do przedstawicieli wspólnoty żydowskiej w Moguncji 17 XI 1980*, [w:] W. Chrostowski, R. Rubinkiewicz (red.), *Żydzi i judaizm w dokumentach Kościoła i nauczaniu Jana Pawła II (1965-1989)*, Warszawa 1990, s. 113.

²² *Telegram [...] do Komisji Koordynacyjnej Organizacji Żydowskich RP z okazji 50. rocznicy powstania w Getcie Warszawskim*, „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 14 (1993) nr 5-6, s. 59. Na temat stanowiska Ojca Świętego wobec Żydów por. Ł. KAMYKOWSKI, *Nasi starsi bracia w wierze. Jana Pawła II program dialogu Kościoła z Żydami i judaizmem*, [w:] *Servo Veritatis*. Materiały Międzynarodowej Konferencji dla uczczenia 25-lecia pontyfikatu Jego Świątobliwości Jana Pawła II, Uniwersytet Jagielloński 9-11 października 2003 r., Kraków 2003, s. 869-885.

Riassunto

Essere una benedizione per il mondo – il compito comune dei cristiani e degli ebrei

L'articolo è una ampliata relazione, tenuta durante la VII Giornata del Giudaismo nella Chiesa Cattolica in Polonia, il cui motto suonava: „Diverrete una benedizione” (Za 8, 13). Il profeta Zacharia ricordava agli Israeliti dopo le traumatiche esperienze dell'esilio babilonese, che conformemente alla promessa data ad Abramo (cf. Gen 12, 2-3), Dio continuava a portare loro la benedizione, che dovevano trasmettere a tutte le nazioni. Questa parola profetica rimane sempre attuale, anche dopo lo sterminio degli ebrei durante la seconda guerra mondiale, come ha ricordato il Concilio Vaticano II e che Giovanni Paolo II non cessa di sottolineare. Gli ebrei non sono stati rigettati, „perché i doni e la chiamata di Dio sono irrevocabili” (Rm 11, 29), ma devono essere sempre una fonte di benedizione per il mondo. I cristiani si sentono anche eredi della benedizione di Abramo, che vedono compiuta in Gesù Cristo. Bisogna dunque, che le due comunità religiose diventino una benedizione per sé stesse e portino insieme il divino messaggio della pace e della giustizia al mondo contemporaneo, secolarizzato, diviso e corrotto.